Федеріко Гарсія Лорка
Поезії

Перекладач: Микола Лукаш

ПОЕМА ГЛИБОКОГО СПІВУ
ПРИСПІВКА ДО ТРЬОХ РІЧОК

Гвадалквівір тече-в'ється
між олив та помаранчів,
а дві річки, що в Гранаді,
із снігу в поля гречані.

Ой де ділось,
де поділося кохання?

Гвадалквівір крутить вуса,
гожий красень-чорнобров,
а дві річки, що в Гранаді,-
одна сльози, друга кров.

Ой де ділась,
де поділася любов?

У Севільї є привілля
парусам на погуляння,
у Гранаді тісноводій
веслярують лиш зітхання.

Ой де ділось,
де поділося кохання?

Гвадалквівір — то дзвініця,
вітер в дзвони бам да бом...
Дарро й Хеніль — малі вишки,
сумно й нудно їм обом.

Ой де ділась,
де поділася любов?

Блудні вогні дальніх криків
жене вода у смеркання.

Ой де ділось,
де поділося кохання?

Неси в море, Андалузіє,
цвіту й овочу улов!

Ой де ділась,
де поділася любов?

ПОЕМА ЦИГАНСЬКОЇ СИГІРІЇ

КРАЄВИД

Поле оливами
густо сивіє —
глянь, то розгорнеться,
то згорнеться віяло.
А над оливами
небо полив'яне,
в небі — холодна
зоряна злива.
Понад рікою темрява
й очерети тремтливі.

Повітря сіре брижиться,
а віти
налиті граєм жалібним
по вінця.
Тривожна зграя
пташок-невільниць
хвостами довгоперими
б'є ніч навідліг.

ГІТАРА

Як заридала
моя гітара,-
розбилась досвітку
криштальна чара.
Ой заридала
моя гітара...
Хочу утішить —
надармо,
хочу утишить —
намарно.
Плаче, як вода,
що рине з яру,

плаче, як вітер,
що жене хмару.
Хочу впинити —
надармо,
вона ридає
за даллю.
Плаче пісок гарячий,
кличе біле латаття,
плаче стріла за ціллю,
вечір кличе світання,
плаче в голім гіллі

пташка остання.
А-ой, гітаро!
У серці п'ять ножів
одним ударом!

КРИК

Од гори
і до гори
еліптичний лине крик.

З оливного гаю
чорна райдуга-дуга
у блакитній ночі.

Ай!

По басолі ходить смик,
розтривожив болем крик
довгі струни вітру.

Ай!

(А в печерах уже люди
засвітили світло).

Ай!

ТИША

Слухай, сину, тишу,
в хвилях захололу,-
по ній ковзаються луни,

по ній котяться долини,
вона ж клонить чоло
до самого долу.

ВИСТУПЕЦЬ СИГІРІЇ

Поміж чорних метеликів
іде дівчина смаглява,
коло неї змійка в'ється
білого туману.

Земля у сяйві —
о земний раю!

Іде вона, закована
в ритму вічного дрижання,
в неї в серці срібло туги,
а в правиці — сталь кинджала.

Земля у сяйві —
о земний раю!

Куди ідеш, сигіріє,
напропале в ритмі рв'янім?
Може, зірве ясен місяць
біль твій з вапна й олеандрів?

Земля у сяйві —
о земний раю!

А ПОТІМ

Дивляться діти
в далеку цятку.

Світичі гаснуть.
Сліпі дівчата
допитуються місяця,
і в небо підіймаються
плачу спіралі.

Дивляться гори
в далеку цятку.

І ВКІНЦІ

Гинуть
часу лабіринти,
стіни рушаться і стелі.

(Залишається
пустеля).

Гине
серце —
бажань система.

(Залишається
пустеля).

Гинуть
мрії про цілунки
й сонячні містерії.

Залишається
пустеля.
Стелеться
пустеля.

ПОЕМА САМОТИ

СУХА ЗЕМЛЯ

Суха земля,
глуха земля,
ночей
безмежна мла.

(Вітер в оливині віє,
вітер у горах гуля).

Стара
земля
каганцем
сумна.

Земля
водойм без дна.

Земля
безокої смерті
і стріл здаля.

(Вітер шляхи замітає,
вітер хитає гілля).

СЕЛО

На лисогір'ї
фігура.
Тиха вода,
столітні оливи-понури.
В закутках, завулках

закутані люди,
а на вишках
крутяться флюгери.
Крутяться, крутяться, крутяться
флюгери.

Ох ви, села заблукані
в нетрях Андалузії-туги!

НІЖ

Ніж
врізається у серце,
мов леміш
у переліг.

Ні.
Не ріж мене.
Ні, ні!

Ніж,
неначе промінь сонця,
все запалить
в нутрині.

Ні.
Не ріж мене.
Ні, ні!

ПЕРЕХРЕСТЯ

Східний вітер,
ліхтар,
і у серці

кинджал.
Майдан
весь дрижав,
наче струнний
жаль,
дрижав,
наче гедзь на сто жал.
Де не гляну
(о жах!) —
скрізь у серці
кинджал.

АЙ!

Зойк лишає у повітрі
тінь сумного кипариса.

(Лишіть мене в чистім полю,
хай поплачу вволю).

Все на світі заломилось,
залишилась тільки тиша.

(Лишіть мене в чистім полю,
хай поплачу вволю).

Потьмянілий небосхил
язики багаття лижуть.

(Ой прошу ж вас —
лишіть мене в чистім полю,
хай поплачу вволю...)

ПРИГОДА

Лежить мертвий на майдані,
стримить кинджал йому у грудях.
І ніхто його не знає.
Як тремтить над ним ліхтар!
Мамо...
Як тремтить над ним ліхтарик
на майдані!
Ні на кого вже не гляне...
У розкриті його очі
б'ється крилами світання.

Да й лежить же мертвий на майдані,
да й стримить кинджал, ой, йому в грудях,
да й ніхто ж його, ой, не знає...

САМОТИНА

В чорнім плащі, в чорній шалі,
думає, що світ маленький,
а серцеві нема краю.

В чорнім плащі, в чорній шалі.

Думає, що в вітру шквалі
десь потонуть і почезнуть
всі зітхання й зойки жалю.

В чорнім плащі, в чорній шалі.

Не закрили балкон на ніч,
і проміння розлилося
на край неба й далі, далі...

Ой гай, гай, гай,
да й у чорнім плащі, в чорній шалі!

ПЕЧЕРА

Тужне ридання
чути з печери.

(Сизе
по червені).

Згадує циган
мандри далекі.

(Вежі високі,
Люди шалені).

Голос одчайний,
очі як терен.

(Чорне
по червені).

В золоті білена
грає печера.

(Біле
по червені).

ЗУСТРІЧ

Ні ти, ні я, на щастя,
не хочем

зустрічаться.
Ти — чого, сама знаєш.
А я — не питайся.
Іди собі своїм шляхом,
а в мене на п'ястях
од гвіздків знать ями-рани,
мов після розп'яття.
Ізмарнів я геть до снасті
од тої напасті.
Іди собі помаленьку,
йди, не оглядайся,
та Пречистій, як і я,
молись до причастя,
бо ні ти, ні я, на щастя,
не хочем
зустрічаться.

РАНІШНЯ ЗОРЯ

Дзвонять дзвони у Кордові
од самого рана,
дзвонять дзвони у Гранаді —
ой дана-дана!
Слухають ті дзвони
молоді дівчата,
що то плачуть, як озветься
самота відчайна.
Слухають ті дзвони
молоді іспанки,
андалузки-підгорянки,
іще й подолянки.
Ніжки в них манюні,
спідниці з лудану,
вони сонцем осявають
вулиці й майдани.

Гей, дзвонять дзвони й у Кордові
й од самого рана,
гей, дзвонять дзвони й у Гранаді —:
дана ж моя, дана!

ПОЕМА ПІСЕНЬ-СТРІЛ

ЛУЧНИКИ

Підходять до Севільї
лучники імлаві.

Гвадалквівір широкий...

Брилі кислаті, сірі,
плащі довгі, дляві.

Шуми, Гвадалквівіре!

Ідуть із краю дальнього,
де горе душу давить.

Гвадалквівір широкий...

Ідуть у лабіринт —
любов, кришталь і камінь.

Шуми, Гвадалквівіре!

НІЧ

Люстра, свічадо,
світич, свіча.

Ото сузір'я
стрільця-співця.

Золоті віконця
мріють-тремтять,
хрести на перехрестях
хочуть світать.

Люстра, свічадо,
світич, свіча.

СЕВІЛЬЯ

Севілья — стрійна вежа
з стрільцями у стрільницях.

У Севільї серце рань,
у Кордові помирай.

Вона підстерігає
тягучі ритми
і їх заплутує
у лабіринти,
немов запалені
винові віти.

У Севільї серце рань!

Під небом лукуватим
в долину чисту й рівну
вистрілює постійну
стрілу своєї річки.

У Кордові помирай!

Мішає в свою чашу,
від обрію сп'яніла,
і горість Дон Жуана,
і солодь Діоніса.

У Севільї серце рань,
навіки серце рань!

ПРОЦЕСІЯ

Провулками проходять
предивні однороги —
з яких казок лужистих,
гаїстих міфологій?
Дивіться —
надходять звіздослови,
Мерліни-чародії,
Спаситель на Голгофі,
Роланд несамовитий,
глузливий Мефістофель.

ВЕЛИКОДНІЙ ХІД

Діво рясношата,
діво Самоти,
буйним тюльпаном
красуй, цвіти!
В човні промінням,
без вітрил
повінню міста
між співів-стріл
линеш під шемріт
криштальних зір.
Діво яснориза,

линь, линь
рікою вулиці
у моря вир!

ПІСНЯ-СТРІЛА

Христос іде,
весь засмаглий, засмалений,
од лілей Іудеї
до гвоздиків Іспанії.

Дивітъся, він іде!

До Іспанії.
Небо чисте і тьмяне,
поля мов спалені,
вода ізмеженіла
тече без спалахів.
Христос засмалений,
косми приском припали,
вилиці випнуті,
зіньки білі, опалові.

Дивітъся, він гряде!

БАЛКОН

Співає Лола
пісні-стріли.
Тореадори
її обсіли.
Сусід-цирульник
до того ритму
ще й головою

стиха підхитує.
Між руту-м'яту
в ягіддя спіле
пускає Лола
стріли-співи.
То ж тая Лола,
що любить дивиться
на свою вроду
в гожу криницю.

СВІТАНОК

Як той Амур крилатий,
усі співці й стрільці —
сліпці.

В яро-зеленій ночі
од співів-стріл
гарячим цвітом півників
снується слід.

Лілові хмари поре
місяця кіль,
у сагайдаки роси
краплють відтіль.

Ах, як той Амур крилатий,
усі співці й стрільці —
сліпці!

МАЛЮНКИ ПЕТЕНЕРИ

ДЗВОНИ

Приспівка

Дзвонять дзвони
на подзвіння
з жовтої дзвініці.

Жовтий вітер
несе подзвін,
жовте вітровіння.

Змовкли дзвони
на подзвіння
з жовтої дзвініці.

Жовтий вітер
жене порох,
ніби срібні вівці.

ДОРОГА

Сто вершників у чорних шатах —
куди, відкіль? —
під небом їдуть низьковітим
вечірніх піль.
Ні в Кордову, ані в Севілью
їм не вступить,
ані в Гранаду, що намарно
про море снить.
А занесуть їх сонні коні
у лабіринт
хрестів, де співу жалібного
тремтливий ритм.
Несуть по сім жалів-кинджалів —
куди, відкіль? —

сто вершників, сто андалузців,
сто мар хитких.

ШІСТЬ СТРУН

Озивається гітара —
мрії сльози ронять.
Душ загублених ридання
і стогони
добуваються ій з круглого
горла.
Мов тая павучиха,
зірчасту тче мережу,
аби ловить зітхання,
що плавлють в її чорній
цямрованій криниці.

ТАНОК

У саду Петенери

У саду вечірнім
шість циганок
ведуть коло, серденько,
ведуть танок.

У саду вечірнім
в білих шатах,
коси в паперових
ружах, маках.

У саду вечірнім
темну мряку

зуби-перли креслять
ой яскраво.

Й у саду вечірнім
тіні-мари
сизо підіймаються
аж під хмари.

СМЕРТЬ ПЕТЕНЕРИ

Помирає в білім домі
всьогосвітня баламутка.

А сто коней стали дибки,
на них вершники убиті.

В мерехтінні зір лампадних,
зір блимучих, каламутних,
мріють мідні її стегна
крізь муар струмистий, мурий.

А сто коней стали дибки,
на них вершники убиті.

Тіні гострі, наточені
відкидає обрій хмурий,
з туги рвуться на гітарі
тугі струни.

А сто коней стали дибки,
на них вершники убиті.

ФАЛЬЦЕТОМ

Ой Петенеро-циганко,
Йо-йой, Петенеро!
Не ішли за твоїм гробом
панночки манерні,
що в будень і в свято носять
мантильки біленькі,
що Христові дають коси,
благі та смиренні.
А ішли за твоїм гробом
все люди непевні,
що на в'язах мають серце,
на видноті нерви.
Ішли вони до цвинтаря
та й плакали ревно...
Ой Петенеро-циганко,
Йо-йой, Петенеро!

"ВІЧНАЯ ПАМ'ЯТЬ"

Сто щирих закоханців
навік-віків заснули,
в сухоземлі спочили.
Є в нашій Андалузії
шляхи руді й червоні,
маслини в зелен лузі,
є де хрести поставити,
щоб не забули люди.

Сто щирих закоханців
навік-віків заснули.

ПОДЗВІННЯ

Дзвонять дзвони
на подзвіння
з жовтої дзвініці.

Жовтий вітер
несе подзвін,
жовте вітровіння,

А смерть іде по дорозі
в цитриновім
в'ялім цвіті.

Іде вона, виграває
на релі на білій
і співає, і співає
все одної співи.

Змовкли дзвони на подзвіння
з жовтої дзвініці.

Жовтий вітер жене порох,
ніби срібні вівці.

ДВІ ДІВЧИНИ

ЛОЛА

Пере білизну Лола,
цвіте кругом садок.
Зелені в неї очі,
а голос — як бузок.

Прийди, милий, прилини,
помаранчі зацвіли!

Весняним щирим сонцем
хлюпочеться струмок,
а соловей в оливині:
"Тьох, тьох, тьоророх!"

Прийди, милий, прилини,
помаранчі зацвіли!

Як змилить мило Лола
(іще один брусок),
прийдуть тореадори
до неї у садок.

Прийди, милий, прилини,
помаранчі зацвіли!

АМПАРО

Ампаро...
Одним одна в своїм домі,
сердешная паво!
Вся в білім — чи лілея,
чи купава?

Цілу днину тільки й чуєш
плюскіт млявого фонтана
та канарки жовті трелі,
сердешная панно!

А надвечір тільки й бачиш,
як тремтять за вікном пальми,
коли шиєш-вишиваєш
вензелі — собі ж на пам'ять.

Ампаро...
Одним одна в своїм домі,
білая купаво!
Ампаро,
і сказав би, та не смію:
будь мені за пару!

АНДАЛУЗЬКІ ВІНЬЄТКИ

ПОРТРЕТ СІЛЬВЕРІЯ ФРАНКОНЕТТІ

Чи то по-циганськи,
чи по-італійськи —
як співав отой Сільверйо,
чарівник севільський?
Італійський мед густий
і наша цитрина
ринули плачем глибоким
в його сигіріях.
Старі люди кажуть, був
крик його жахливий:
як гукне — у слухачів
волос в'яне сивий;
навіть лопались дзеркала
од тієї сили.
Як хотів ходив по звуках —
і лишались цілі.
Був творець і садівник
(що у нім цінніше?) —
бо ростив, творив альтанки
для самої тиші.
Тепер його мелодія
заснула навіки.
Остаточна й неповторна
вовіки і віки.

ХУАН БРЕВА

При велетенськім тілі
він голос мав тоненький —
дівчачий, дитинний.
О незрівнянне тремоло!
Ні, то була не пісня,
а за рахманним усміхом
сама журба невтішна.
Лимонне майво Малаги
у співі тім кипіло,
а в голосінні чулася
морська солона піна.
Як той Гомер, сліпий співав,
а в голосі бриніли
безсяйні хвилі моря
і чавлені цитрини.

КАФЕШАНТАН

Кришталеві люстри,
зелені дзеркала.

На темнім помості
Долорес Паррала
з смертю
розмовляє.
Кличе — смерть не йде,
вона знов гукає.
Люди
давляться риданням.
Шлейфи майорять
єдвабні,
моторошно мерехтять
в зелених дзеркалах.

ПЕРЕДСМЕРТНИЙ ЛЕМЕНТ

На чорному небі
мідянії змії.

Я на світ прийшов з очима,
а іду безокий.
Жалься, Боже милосердий!
Скоро уже, скоро:
долі он покров жалобний
і свічка воскова.

Я хотів прийти туди,
де самі достойні.
Та й прийшов же, милий Боже!
Скоро уже, скоро:
долі он покров жалобний
і свічка воскова.

Ой лимоннику зелений,
жовтії лимони!
Ви кидайте ті лимони
за вітром на спомин.
Ви знаєте, що вже скоро,
скоро —
долі он покров жалобний
і свічка воскова.

На чорному небі
мідянії змії.

ЗАМОВА

Рука скарлючена,
немов Медуза,
сліпить лампаді
болюче око.

Хрестаті ножиці,
хрестовий туз.

В кадильнім сизім димі,
у млосних хвилях ладану
вона кротом ввижається,
метеликом маріє.

Хрестаті ножиці,
хрестовий туз.

Вона стискае серце
незриме — бачиш?
Серце,
одсвічене у вітрі.

Хрестаті ножиці,
хрестовий туз.

MEMENTO *

Коли я помру,
покладіть мене й мою гітару
в піскову труну.

Коли я помру,
поховайте мене в руті-м'яті,
в миртовім гаю.

Коли я помру,
прапорцем на дах мене поставте —
хай помайорю.

Коли я помру...

ТРОЄ МІСТ

МАЛАГЕНЬЯ

Смерть
входить у таверну,
виходить із таверни.

Проходять чорні коні
і люди лиховісні
глибокими ярами
гітари.

Немов у лихоманці
над морем туберози,
в них пахне сіль гірка
і кров жіноча.

Смерть
увійде у таверну,
і вийде із таверни,
і знов
туди заверне.

* Пам'ятай (латин.).

НА ОКОЛИЦІ КОРДОВИ

Нічний образок

В домі вікна заслонили,
щоб зорі померкли,
бо надворі ніч упала,
а в тім домі — дівча мертве.
В чорні коси уплелися
троянди черлені,
по небіжці на решітці
плачуть соловейки.

Ідуть люди та й зітхають,
а гітара і не бренькне.

ТАНЕЦЬ

Стара Кармен рано-вранці
пішла в танець по Севільї.
В неї очі іще чорні,
а коси вже посивіли.

Гей, панянки-севільянки,
одслоняйте фіранки!

На голові змія жовта
клубочеться, чари діє.
А мене ж колись кохали
хлопці браві, молодії...

Гей, панянки-севільянки,
одслоняйте фіранки!

На вулиці звечоріло,
люди мову потушили,

десь лиш серця андалузькі
бродять в пошуках шипшини.

Гей, панянки-севільянки,
заслоняйте фіранки!

ШІСТЬ ХИМЕР

ЗАГАДКА НА ГІТАРУ

На круглому
майдані
ведуть танок
шість паній —
три жиляні,
а три сріблянi.
Вчорашні сни
їх, знай, шукають,
та золотий циклоп
обняв і не пускає.

Гітара!

СВІЧКА

Ох, як тяжко задумалось
полум'я свічки!

Мов той факір, вдивляється
у золоте нутро своє
і тьмариться — йому
безвітрі сфери маряться.

Розжеврений лелека
клює з свого гнізда
тугу й дебелу темряву
і падає тріпотячи
у круглі очі-вирла
циганчукові мертвому.

БРЯЗКАЛО

Брязкало.
Брязкало.
Брязкало.
Жучок-гучок.

В руці, як у сільці,
дрібушки дробиш,
повітрю-літеплу
кучері плоїш
і в дерев'яних трелях
тонеш.

Брязкало.
Брязкало.
Брязкало.
Жучок-гучок.

КАКТУС

Ти, дикий, Лаокооне!

Як же тобі добре
під місяцем-перекроєм!

Рясний дискоболе...

Як же тобі добре,
що ти вітер бореш!

Дафна й Аттіс
певне знають
нез'ясненне твоє горе.

АГАВА

Закам'янілий спрут.

Пасами попелястими
ти гори оперезуєш,
зубами страшелезними
яруги обмережуєш.

Закам'янілий спрут.

ХРЕСТ

Хрест.
(Крапка
в кінці шляху).

Задивився в рівчак.
(Багато крапок).

ЦИГАНСЬКИЙ БАЛАДНИК

ПРО ЦАРІВНУ МІСЯЦІВНУ

Прийшла в кузню Місяцівна
в серпанковім покривалі,

хлопчик дивиться на неї —
краса очі пориває.
Має білими руками,
аж малому серце в'яне,
вислоняє, грішна й чиста,
тугі перса олив'яні.
"Тікай, тікай, Місяцівно,
бо як вернуться цигани,
накують із твого серця
намиста й перснів багато".
"Дай я, хлоню, потанцюю,
бо як вернуться чхавале,
ти з закритими очима
лежатимеш на ковадлі".
"Тікай, тікай, Місяцівно!
Чуєш, тупотять бахмати?"
"Ну-бо, хлоню, не топчися
по білі моїй крохмальній".

Битим шляхом скаче вершник,
мов у бубон, в шлях бабаха,
а вже в кузні малий хлопчик
склепив віченьки, бідаха.

Гаєм їхали цигани,
мусянджовії примари.
Очі мружили набакир,
рівно голови тримали.

А в тім гаю пугач пуга,
пугач пуга тоскно й жаско...
Пливе небом Місяцівна,
за руку держить хлоп'ятко.

В кузні туж, у кузні лемент,
плачуть, голосять цигани,
а царівну Місяцівну
повивають хмари, хмари.

МИЛОДАНКА Й ВІТЕР

Вибубнює Милоданка
на місяці-тамбурині,
ходить стежкою надвоє —
по кришталю й по лаврині.
Од баского ритму втікши,
падає беззорна тиша
там, де море б'ється в ніч,
що за всі моря рибніша.
На горі, на верхогір'ї,
сплять озброєні гвардійці —
білі вежі стережуть,
де живуть пани англійці.
А морські циганчата
жартом кидають, дивіться,
равликові халабудки
і соснове яре віття.

*

Вибубнює Милоданка
на місяці-тамбурині...
Як зачув її, схопився
вітер, левень незборимий.
Нагий святий Христофор,
богославець юродивий,
на циганку поглядає,
гра на гайді невидимій:
"Дівчино, моя лелітко,

дай піднять твою хламидку,
розкрий перстам моїм древнім
твого лона лазур-квітку!"

*

Кида бубон Милоданка
і тіка — стояти ні з ким...
Вітрюган жене за нею
із мечем полум'янистим.

Море хмуриться прибоєм,
блякнуть злякані маслини,
квилять флейти темноти,
бамка гонг гірського снігу.

Тікай, тікай, Милоданко,
зловить тебе зелен вітер!
Тікай, тікай, Милоданко,

близько вже несамовитий!
То сатир огнеязикий,
рясно зорями повитий.

*

Перелякана циганка
вбігла-впала в кам'яницю,
де живе англійський консул
вище за гірські ялиці.

Потривожені тим криком,
підхопились три гвардійці,

на них чорнії шинелі
і пілотки, як годиться.

Вже англієць Милоданці
молока налив — на, випий! —
підніс чарку ялівцівки,
та вона не хоче пити.

Плачучи, оповідає,
що мусила натерпіться,
а на даху лютий вітер
рве зубами черепицю.

БІЙКА

У яру блищать навахи,
альбасетські, гостролезі,
грають у крові ворожій,
ніби щуки-риби в плесі.
Прикре світло картярняне
вирізьбля на тлі зеленім
силуети верхівців
і їх коней тороплених.
На маслині суховерхій
плачуть дві неньки старенькі.
Бійка лютим бугаєм
на стіни осліп дереться.
Чорні янголи носили
хустки і воду явлену,
у них крила-криломахи,
мов навахи гостролезі.
Впав з коня Хуан Антоньйо,
покотився вниз по скелі,
усе тіло у лілеях,
лиш на скронях цвіт черлений.

На хресті вогненнім верхи
в'їде він у браму смерті.

*

Пригнав слідчий в гай оливний
з охороною своєю.
Кров слизюча сичить-стогне
без'язикою змією.
"Ех, жандарми, це ви дармо,
так із правіку ведеться...
Лягло четверо римлян
і п'ятеро карфагенців".

*

П'яний фігами і гамом,
причвалав гарячий вечір,
впав зомлілий, непритомний
на різані ноги й плечі.
Чорні янголи літали
при заході над землею,
у них довгі, буйні коси,
серця з мира і єлею.

СНОВІЙНА БАЛАДА

Я люблю тебе в зеленім.
Зелен вітер. Зелен явір.
Човен в морі смарагдовім,
кінь у горах темно-ярих.
Уперезана імлою,
снить вона на верхнім ганку,
вся зелена — тіло й коси,

очі — дві срібляні склянки.
Я люблю тебе в зеленім.
В місячнім циганськім чарі
світ ще дивиться на неї,
вона світу вже не бачить.

*

Я люблю тебе в зеленім.
Паморозі буйні скалки
й сутінків соми сумирні
шлях проторюють світанку.
Стара смоква тре повітря
пагіллям своїм наждачним,
а гора, крадлива кицька,
агави шорсткі їжачить.
Та хто прийде? Звідки прийде?
Жде на ганку в тузі марній,
вся зелена, тіло й коси,
про гіркеє море марить.

*

"Чуєш, дядьку, я зміняв би
коня свого на цю хату,
а сіделко на люстерко,
а кинджала на цю плахту.
Я скривавлений прийшов
з Козиного перевалу".
"Якби, хлопче, моя мога,
я пристав би на ту плату,
тільки я — уже не я,
моя хата — вже не хата".
"Дядьку, я хотів би вмерти
в ліжку, чесно і порядно,

в стальнім ліжку, якщо можна,
між голландських простирадел...
Та на грудях аж до горла —
подивися, які рани!"
"На твоїм нагрудді білім
три сотні маків багряних.
Кров дзюрчить, аж наче пахне,
біля твого, хлопче, паса.
Тільки я — уже не я,
моя хата — вже не хата".
"Пусти ж мене, коли так,
хоч на той високий ганок.
Ой пусти мене, пусти
на зелений верхній ганок,
де бринять-струмують роси
покрізь місячний серпанок".
І побрались вони вгору,
на високий верхній ганок,
позначали сліди кров'ю,
призначали ще й сльозами.
В ближнім селищі покрівлі
тремотіли ліхтарями,
тисяча криштальних бубнів
ранок ранили на грані.

*

Я люблю тебе в зеленім —
зелен вітер, зелен явір...
Ішли вони двоє вгору,
вітер волос їм кудрявив,
горенив у роті жовчю,
віяв м'ятою, катраном.
"Ти скажи мені, мій хлопче,
де гірка твоя коханка?

Вона ж, було, виглядала
тебе з вечора до ранку
(бодай була виглядала
до останнього останку!) —
свіжовида, чорнокоса —
на оцім зеленім ганку!"

*

На поверхні водозбору
колихається циганка,
вся зелена — тіло й коси,
очі — дві срібляні склянки.
На воді її тримають
місячні дрібні оскалки.
Ніч така затишна стала,
мов околишній майданчик,
а у двері гупотіли
п'яні, мов квачі, жандарми.
Я люблю тебе в зеленім.
Зелен вітер. Зелен явір.
Човен в морі смарагдовім.
Кінь у горах темно-ярих.

ЦИГАНКА В ЧЕРНИЦЯХ

Мовчать німо мирти й мури,
мальви мають між трепіттям,
а черниця молода
вишива на п'яльцях квіти.
Сім пташок, сім різних барв
облітують сірий світич,
церква здалеку реве,
мов ведмідь, що ліг горізнач.
Як же шиє, як гаптує,

не гаптує — чари діє!
Хоче вдать на полотні
фантастичні свої мрії.
Ох же й сонях! А магнолій
цвіт — у лентах, у шумисі!
А шафран який, а місяць
на вівтарнім антимінсі!
П'ять цитрин на кухні поруч
у сиропі сахаріє,
п'ять настурцій, ран Христових,
привезено з Альмерії.
Скачуть верхи два опришки
в чорних очах у черниці,
од глухих останніх лун
аж ряса на ній рясниться.
А гляне на хмари, гори,
в далину, що ледве мріє,-
серце мліє в неї в грудях,
серце з цукру й бразилії.
Ох, високая рівнина —
двадцять сонць над нею висить!
Скільки річок прямовисних
фантазія її виснить!
Та сидить, гаптує квіти,
а знадвору світло й вітер
грають нехотя у шахи
на рясних гратчастих вікнах.

ЧУЖА НЕВІРНИЦЯ

...Да й у берег її завів я —
за дівчину її мав,
а вона була заміжня.
Була нічка петрівчана,
весільної грали тіні —

ліхтарі якраз погасли,
а цикади заблимтіли.
Я торкнув їй сонні перса,
як виходили за місто,
і вони мені розкрились,
мов дві китиці ряснисті.
Накрохмалена спідниця
ув ушу мені шамшіла,
наче шовк шістьма ножами
шматував хтось що є сили.
Верби звільна колисали
безсріберне верховіття,
і невговканими псами
обрій гавкав із заріччя.
За ожинником колючим
кинув я її горілиць,
що аж коси буйнокосмі
у вологу рінь урились.
Я ізняв із себе шарф,
вона сукню і спідницю,
я зняв ремінь з кобурою,
вона штири шнуровиці.
Ніжніше ніжних конвалій
оксамитилося тіло,
ясніш ясного кришталю
при зорях воно ряхтіло.
Стегна полохко пручались,
мов дві спіймані рибини,
то кригою гоголіли,
то жевріли жаром білим.
Тої ночі я літав
крізь провалля по привіллю
на єдвабній кобилиці
без стремен і без повіддя.
Що вона мені шептала,

не подоба говорити,
та я знаю те, що знаю,
я в цім ділі добре битий.
Захлюскану й заласкану,
з берега її повів я
світом, як мечі-лілеї
люто краяли повітря.

Я повівся, як годиться,
бо я таки щирий циган:
дав на шитво їй шкатулу
(нехай тішиться, суціга),
а кохатися не став,
зради їй простить не зміг я,
бо казала, що дівчина,
а була уже заміжня.

БАЛАДА ПРО ЧОРНУ ТУГУ

Клюють півні темний обрій,
ніяк сонця не знаходять;
Самотина Горова
із гори крутої сходить.
Пахне кіньми і тінями
її тіло, лите з бронзи,
груди, два курні ковадла,
круглим жалем тужать-стогнуть.
"Самотино, що шукаєш,
чом блукаєш самотою?"
"Чом блукаю, сама знаю,
що тобі до мого болю?
Я шукаю в цьому краї
саму себе, свою долю".
"Самотино, моє горе,
коли кінь закусить повід,

заженеться з гону в море,
буйна хвиля його втопить".
"Не кажи мені про море!
Проростає туга чорна
на оливковій землі
під зелений шепіт-гомін".
"Ти скажи, яка ж то туга,
яка мука невгамовна,
що з очей тобі сльозить
гіркота терпка лимонна?"
"Мечусь дома, як причинна,
з тою тугою жалькою,
волочаться долі коси
і по кухні, й по алькову.
Все на мені з тої туги
гагатом чорним холоне...
Ой льолі ж мої ллянії,
ой макове моє лоно!"
"Самотино! Вмийся біло
непочатою водою,
собі серце заспокой,
може, знайдеш свою долю".

*

Долиною співа річка,
торочена бірюзою,
квітчається новий день
жовтим цвітом гарбузовим.
Ой туго, туго циганська,
туго щира й одинока,
туго досвітків далеких,
туго схованих потоків!

СВЯТИЙ МИХАЇЛ

(Гранада)

Із високих ганків видно:
горою, ген-ген горою
ідуть мули й тіні мулів,
на них соняхи вагою.
В ущелинах їхні очі
ніч безкрая криє млою,
а в повітряних рукавах
десь хрустить зоря солона.

Небо, все у білих мулах,
заплющує ртутні очі —
певно, сутіням тривожним
спокій серця дати хоче.
А вода береться льодом,
щоб не було водопою,
вода п'яна, розхристана,
горою, ген-ген горою.

Михаїл святий, оздобний
із дзвіниці, мов з покою,
стан показує свій гожий
із світичів литий пояс.
Цей приручений архангел
опівдня і опівночі
сердиться, бува, як пух,
і, як голуб той, буркоче.
Він співає в вітражах
ефебом ночей зальотних,
не крином благоухає,
а модним одеколоном.

*

На узмор'ї хвилі-кралі
танцюють дует балконів.
Місяць ронить долу аїр,
здобувається на тони.
Ідуть дівки-гранадянки,
ідучи, лузають сонях,
у них зади моцні й круглі,
мов планети в зорних тонях.
Ідуть пишні кавалери,
ідуть дами, всім відомі,
чорні з туги за минулим,
тим маєвим, соловйовим.
І єпископ превелебний,
що давно стемнів на очі,
править месу обоюдну —
чоловічу і жіночу.

А Михаїл лежить тихо
на дзвініці, у покої,
в своїх ризах златоглавих,
у мережанім хітоні.

Михаїл, світил державець,
непарних чисел володар,
мріє в красі берберійській
лементу і веж дозорних.

СВЯТИЙ РАФАЇЛ

(Кордова)

I

Їхали сліпі ридвани
в очеретяну прилуку,
де шліфують мляві хвилі
римську статую безруку.
Сплів те все Гвадалквівір
у криштальні візерунки,
де й квіток тремкі платівки,
і високих хмар відлунки.
Діти тчуть та, знай, співають
про життя омани тужні
коло тих старих ридванів,
що зблукались у ноктюрні.
Та Кордова не впадає
від містерій тих у стуму,
бо хоч сутінки і зводять
димову архітектуру,
мармур стверджує тужаво
чисту й ясну свою думу.
Понад арками струнками
сірий вітер віша струї,
блискучими пелюстками
тонка бляха їх гаптує.
Міст замислений доносить
десять гомонів Нептуна,
в пролом муру утікає
з тютюном своїм тютюнник.

II

Одна риба у воді,
що дві Кордови кантує —
одну ніжну, комишасту,
другу строгу і культурну.
На березі роздяглись
хлопці, з вигляду байдужні,

учні Товія благого
чи Мерлінові підручні.
Поринають вони в річку
спитать риби, ради шутки,
що їй краще — з вина квіти
чи з підповні парашути?
Та карась, що вир золотить,
а мармур вбирає в смуток,
вчить їх мудрощів колони,
що самотньо вік вікує.
Мавризований архангел
у цяцькованій кошулі
на мітингу хвиль хитючих
шукав шуму й люлі-люлі.

*

Одна риба у воді,
дві Кордови, дві красуні —
одна, струнка, рветься в небо,
друга розтеклась на струмні.

СВЯТИЙ ГАВРИЇЛ

(Севілья)

I

Юний красень, гейби ясень,
крутоплечий та високий,
личко — яблучко на свиді,
сумноустий, винозорий,
тонконервий, палкосердий,
по вулиці пустій ходить.

В ритмі молитов жалобних
сандалі його шеврові
толочать нічне повітря,
мов жоржини чи левкої.
Не зрівняються із ним
ані пальми на узмор'ї,
ані царі-вінценосці,
ні мандрованії зорі.
А як голову ісклонить
та на груди мармурові,
ніч шука долину й другу —
впасти перед ним навкольки.
І заводять спів гітари
в честь архангела святого,
що на верби горить серцем,
мотилів по струнці водить.
"Гавриїле, дитя плаче,
плаче в материній утробі,
не забувай, архангеле,
що циганський плащ на тобі!"

II

Молода циганка Рада,
як веселка у лахмітті,
розчахнула двері настіж —
із вулиці рине світло.
То архангел Гавриїл
усміхався їй лелійно,
правнук древньої Хіральди
ніс небес благовоління.
В гаптах його камізельки
коники цвірчать сп'янілі,
а всі зорі серед ночі
дзвіночками задзвонили.

"Гавриїле, моє серце
три радості прохромили,
своїм світлом розвив єси
на виду моїм жасмини".
"Радуйся, циганко Радо,
смуглолице моє диво!
Вродиш сина: буде легінь
понад легіт уродливий".
"Гавриїле мій святенький,
золотенький мій Гаврильцю!
Та де ж тебе посадити,
хіба в квіти чорнибривці?"
"Радуйся, циганко Радо,
веселко моя в лахмітті!
Твій син буде родимкою
й трьома ранами примітний".
"Гавриїле мій святенький,
солоденький мій Гаврильцю!
Я вже чую — в мене в грудях
молочні бурлять криниці".
"Радуйся, циганко Радо,
мати многим поколінням!
Гордо сяють твої очі,
мов харцизи грають кіньми".

*

У лоні дитя заграло,
а Рада рада, радіє:
тонюсінький голосочок
лебедика лебедіє.

Святий Гавриїл у небо
побравсь по сяйній драбині,

а зорі в літеплі ночі
безсмертниками рябіли.

ЯК УЗЯТО АНТОНЬЇТА КАМБОР'Я ПО ДОРОЗІ ДО СЕВІЛЬЇ

Антоньйо Торрес Ередья,
з діда-прадіда Камборйо,
до Севільї на кориду
із ціпком іде вербовим.
Смаглий, мов зелений місяць,
іде браво, хоч поволі,
в'ються кучері лискучі,
нависають аж на брови.
По дорозі рвав лимони,
узяла його охота,
кидав жовті кульки в воду,
поки стала щирозлота.
Десь отак на півдорозі
під гіллястим осокором
патрулюючі жандарми
обскочили його колом.

День поволі йде на спадень,
взявши вечір на горгопки,
полосує, мов тореро,
море, ріки і потоки.
Гай оливний жде вже ночі
із-під знаку Козерога,
дмухнув вітер по горі
на конику вороному.
Антоньйо Торрес Ередья,
з діда-прадіда Камборйо,
йде між п'ятьма трикутками,
кинувши ціпок вербовий.

Ех, Антоньйо, хто ти й що ти?
Якби справді був Камборйо,
п'ять фонтанів кров'яних
цвіркнуло б перед тобою!
Який з тебе батьків син,
який у біса Камборйо?
Перевелись ті цигани,
що самі блукали в горах!
Старі ножі харалужні
притрусив ледачий порох.

*

Увечері о дев'ятій
повели його в холодну,
а жандарми на отуху
лимонадну пили воду.
Увечері о дев'ятій
узяли його в закови,
а ніч вороно лисніла,
наче крижі лошакові.

ЯК ПОМЕР АНТОНЬЇТО КАМБОРЙО

Загучали гуки смерті,
де шумить Гвадалквівір,
заглушили, предковічні,
гвоздиковий буйний цвіт.
Він у чоботи гвоздив їх,
наче вепр іклив хортів,
він скакав халяндри в бійці,
мов запінений дельфін.
Він ворожою кріплею
заросив свій кармазин,
та в чотири киндажалюги

вороги його взяли.
Коли зорі в сірі води
гострі кидали списи,
коли снились бузів'ятам
левкойові прапорці,
гомоніли гуки смерті,
де шумить Гвадалквівір.

*

"Антоньйо Торрес Ередьє,
ти Камборйо з синіх гір,
смаглий, мов зелений місяць,
гвоздиковий буйний цвіт,-
хто убив тебе, признайся,
де шумить Гвадалквівір?"
"То чотири побратими,
мої рідні вороги,
вони важили на мене,
на сап'янці дорогі,
вони заздрили на мене,
на сріберні дукачі,
на це личко, замішане
на мигдалю й аличі".
"Гей, Антоньїто Камборйо,
тобі б тільки до цариць!
Смерть твоя вже за плечима,
ти Пречистій помолись".
"Гей, Федеріко Гарсіє,
біжи стражників поклич!
Мов тонка кукурудзина,
вже мій стан переломивсь".

*

Хлянув кров'ю раз і вдруге
та й у профіль занімів.
Живий таляр неповторний —
карб загублено навік.
Прийшов янгол невиспаний,
під голови підмостив,
прийшов другий, натомлений,
лампадоньку засвітив.
Як чотири побратими
вернулися в батьків двір,
одбриніли гуки смерті,
де шумить Гвадалквівір.

СКОНАВ З ЛЮБОВІ

"Що там сяє, що блискоче
у високих коридорах?"
"Зачинімо, синку, двері,
вже нерано, північ скоро".
"Все горять чотири свічки,
хоч і як заплющуй очі".
"Десь ті люди чистять мідь,
ти заснув би, мій синочку".
*

Хворий місяць-недобір
часникове срібло ронить,
жовтим вежам обережно
шевелюри жовті робить.
Ніч трясеться з переляку,
б'ється в засклені балкони,
бо за нею з хижим гвалтом
пси женуться незнайомі.
Пахне десь вином чи йодом
за дверима в коридорах.

*

Вологий плавневий вітер
і старечий журний гомін
колихали тріпотливо
полуночі рваний полог.
Вже поснули бики й ружі,
тільки там, у коридорах,
ярились чотири свічки,
мов Юр святий змієборець.
Сумні жінки-долинянки
кров кидали мужню, добру,
тиху кров квіток на зріз
і терпку з крутого боку.
Старі жінки-бережанки
заридали під горою
у безвихідну хвилину
зміни варти без паролю.
Ніч така квадратна й біла
в цих палатах монотонних...
Серафими і цигани
грали на акордеонах.
"Слухай, мамо, як умру,
проведи мене до схову
та бий сині телеграми
од заходу аж до сходу".

*

Сім криків, сім бризок крові,
сім маків снотворних чорних
бліки місячні загусклі
роздробили в срібний порох.
Забурхало десь там море
невгамованих прокльонів,

а в нім руки одрізані
і вінці квіток червоних.
Небо грюкало дверима,
сварилося з хмурим бором,
світло хлипало, тужило
у високих коридорах.

БАЛАДА ПРО ВИВОЛАНЦЯ

Самото моя невгавна!
Очі мої і коневі
не сплять з вечора до рана
і не дивляться в той бік
світової панорами,
де спокійно відпливає
сон тринадцятьма човнами.
Мої очі гострі й бистрі,
джури пильні, неоспалі,
все наставлені натомість
на метали та на скали,
де моє безжильне тіло
ворожить на мерзлі карти.

*

Густі струмені-бики
хлопців буцали, шпиряли,
що купались в молодиках
рогів їхніх кучерявих.
На ковадлах лунатичних
молотки всю ніч співали,
на вершника й на коня
безсоння біле кували.

*

Дев'ятнадцятого червня
було сказано Амаргу:
"Ламай уже, коли хочеш,
в дворі в себе олеандри.
Намалюй хреста на дверях,
підпиши ім'я на пам'ять,
бо кропива з бугилою
поросте на твоїм рам'ї,
а сире вапно у п'яти
уп'ється тобі голками.
Те здіється в темну ніч
у магнітних горах карих,
де п'ють струмені-бики
очерети в сонних марах.
Замов дзвони і свічки,
навчись руки складать навхрест,
навикай студеним дихать
у металах та у скалах,
бо як мине два місяці,
уберуть тебе у саван".

*

Святий Яків у повітрі
марев'яним мечем маше,
млосна тиша вихлинає
із небесного піддашшя.
Дев'ятнадцятого червня
розплющив очі Амарго,
дев'ятнадцятого серпня
їх розплющував намарно.
Сунув вулицями люд
поглядіть на виволанця;

самота його безруха
в німі мури уп'ялася.
Непорочно білий саван
римського різкого плану
прямокутними штрихами
давав смерті рівновагу.

БАЛАДА ПРО ІСПАНСЬКУ ЖАНДАРМЕРІЮ

Чорні, чорні, чорні коні,
чорні цокоти-підкови.
Плями на плащах блищать
то чорнильні, то воскові.
Черепи тупі свинцеві,
їх не проймуть зроду сльози,
шкуратяні тугі душі,
їдуть, їдуть по дорозі.
Там, де пройдуть, де проїдуть
ці горбаті ночоброди,
темна гумова мовчанка
та піщаний острах родить.
Де захочуть, там і пройдуть,
з голови снують пустої
астрономію непевну
неозначених пістолів.

*

Ой циганське славне місто!
Прапори на кожнім розі,
місяць жовтий, як гарбуз,
і черешні у сиропі.
Ой циганське славне місто,
не забуть тебе ніколи!

Місто мускусу і муки,
вбране в вежі червінькові...

А як темна ніч упала —
ой ви ночі, переночі! —
кували в кузнях цигани
сонця, стріли і дзвіночки.
Добивався у всі брами
поранений кінь бездомний.
Скляні півні обізвались
над Хересом Прикордонним.
Із-за рогу-невгадаю
голий вітер шпарко скочив
у ту ніч, у ту срібніч —
ой ви ночі, переночі!

*

Божа мати й святий Йосип
погубили торохтьола,
все шукали тих циган,
де то їхня гола воля?
Божа мати виступає
у спідниці грезетовій,
мов алькальда того пані,
і в коралях мигдальових.
Святий Йосип іде, має
рукавами зелен шовку,
а за ними Педро Домек
і три царіє з востоку.
Мов безклекітний лелека,
марив місяць на підповні,
пласкі дахи заливали
тьмяні ліхтарі й корогви.
А безклубі танцівниці

плачуть в люстрах смарагдових,
Тьма й вода, вода і тьма
над Хересом Прикордонним.

*

Ой циганське славне місто,
прапори на кожнім розі!
Погаси зелене світло,
бо вже їдуть ночоброди.
Ой циганське славне місто,
не забуть тебе ніколи!
Розхристане, розпатлане
на безморім виноколі...

*

Їдуть, їдуть по два в ряд,
близько місто вже святкове.
В патронташах шарудять
безсмертники світанкові.
Їдуть, їдуть по два в ряд,
одкидають тіні строгі.
Для них небо — то вітрина,
де виблискують остроги.

*

Необачне сонне місто
двері множило нарозтвір,
як нагрянули жандарми —
некликані лихі гості.
Всі годинники спинились,
а коньяк у бутлях добрий

прикидався листопадом,
щоб не збуджувать підозри.
З дахів знялась криків зграя,
флюгери сполохав обшук.
Шаблі тнуть тужавий вітер,
а копита його топчуть.
Ось уже й старі циганки
біжать поночі наспотич,
ведуть коні, несуть гроші —
чи то злодію не здобич?
Пнуться вулицями круто
плащі чорні, зловорожі,
лиш вихри стрижуть за ними,
мов холодні леза ножиць.

*

А при брамі Віфліємській
всі цигани вже у зборі.
Святий Йосип поранений
мертве дівча в саван горне.
Настирливі карабіни,
знай, дірявлять шатро ночі.
Божа мати циганчатам
кладе зоряні примочки.
А жандарми сунуть, сунуть,
сіють полумінь довкола,
в огні шквариться живцем
фантазія юна й гола.
Онде Роза Камборівна
сидить, стогне на порозі,
її груди одрубані
перед нею на підносі.
Он іще біжать красуні,
навздогін метляють коси,

розпукають у повітрі
порохові чорні рози.
А коли череп'я крівель
лягло долі, мов покоси,
припала зоря рум'яна
раменом на камінь косий.

*

Ой циганське славне місто!
Даленіють чорні коні
по тунелю безгоміння,
а тебе поймає пломінь.
Ой циганське славне місто,
не забуть тебе ніколи!
Грою місяця й пісків
світиш ти на моїм чолі.

ТРИ ІСТОРИЧНІ БАЛАДИ

МУКИ СВЯТОЇ ОЛАЛЬЇ

І

МЕРІДСЬКА ПАНОРАМА

Вулицею кінь чвалує,
кінь басує довгохвостий,
а старі вояки римські
куняють чи грають в кості.
Мінервине середгір'я
випручує віття голе,
вода нависом золотить
строгі скелі гострочолі.

Ніч лежача і ледача
зорі мружила безносі;
щоб світанок розступився,
провалилась би вже досі.
Де-де чулися блюзнірства,
гребінь їх гукав червоний.
Діва праведна стогнала,
аж кришталь крушив той стогін.
Точилися на точилі
ножі люті й гаки гострі.
Бугаєм ревло ковадло,
а Меріда під горою
квітчалася нардом свіжим
та ожиною густою.

II

МУКИ

Гола Флора пнеться вгору
хвилюватими щаблями.
Консул каже принести
тацю для грудей Олальї.
І уже зелені вени
Джереляться їй з горлянки,
стать її тріпоче, б'ється,
ніби пташка-полонянка.
І уже долі без ладу
підскакують руки втяті,
хочуть скластися хрестом
в безголовому благанні.
А на зрізах на червоних,
де груди щойно стояли,
небеса дрібненькі видно
і молочнії канали.

А на спині кущі крові
вибуяли тисячами,
противляться вогням-лезам
вологими стовбурцями.
І руді центуріони,
загартовані стократи,
підіймаються на небо,
дзвонячи у срібні лати.
Гримлять мечі, ревуть гриви
у пасійному хоралі,
а консул несе на таці
груди димлені Олальї.

III

ПЕКЛО Й СЛАВА

Сніг хвилястий спочиває.
На древі висить Олалья.
Чорнить сіверке повітря
голизна її вугляна.
Ніч напружено блищить.
На древі мертва Олалья.
Десь міста каламарі
вивертають іспотайна.
Манекени сніжне поле
вкрили чорними рядами
і плачуться на каліцтво
безгучними голосами.
Та вже сніг ізнов посипав,
убілилася Олалья —
шкулькі нікельові піки
покірно в боки приймала.

Сяє в спаленому небі
хранильниця із дарами
між гирлами річок синіх
і сірими солов'ями.
Трісли шиби мальовані!
Біла світиться Олалья,
херувими й серафими
вопіяли їй: "Осанна!"

ЯК ДОН ПЕДРО ДОЛІ ШУКАВ

(Балада з затонами)

Селами, містами
мандрував дон Педро.
Ой, як же він плакав,
горював як ревно!
На коню безгнуздім
їхав іздалека,
шукав хліба й ласки,
а то річ нелегка.
Питалися в вітру
всі вікна стихенька,
чом так гірко плаче
той рицар-сердека?

ЗАТОН ПЕРШИЙ

Під водою
потекли слова.
Над водою
два місяці, два.
Один в річці купається,
другий в небі нетямиться.

На березі хлопчик:
"Ну, ще тріньки!
Брязни, ноче,
у тарілки!"

І ДАЛІ

У чужодальне місто
приїхав наш дон Педро,
те місто злотом сяє,
кругом буяють кедри.
Любистки, розмайрини...
Чи я не в Віфліємі?

Ряхтять дахи плескаті,
а хмари мов різьблені.
Скрізь вулицями арки.
Дві баби й дід аж древній
із срібними лампадами
назустріч дону Педру.
Тополі кажуть: "Ні".
А соловей: "Непевно".

ЗАТОН ДРУГИЙ

Під водою
потекли слова.
Над гладінню водяною
райські птиці і заграва огнева.
А у плавнях комишастих
свідки-привиди, що знають все до дна.
Як на деку од гітари,
сон безчулий наплива.

І ДАЛІ

Дорогою гладкою
дві баби й дід аж древній
із срібними лампадами
ідуть на цвинтар темний.
Ідуть вони, аж бачать:
серед шафрану й терня
змордований лежить
кінь дона Педра.
Таємний голос вечора
в небесну блеяв темінь,
а одноріг відсутності
зламав свій ріг об кремінь.
Здаля великий город
горить огненно,
а з-під землі чийсь голос
квилить непевно.
На півночі є зірка,
на півдні — потопельник.

ЗАТОН ОСТАННІЙ

Під водою
залягли слова,
замулилась
пісенька жива,
а дон Педро бородою
в баговинні колива.

ТАМАРА Й АМНОН

Над безводною землею
місяць плавле нетерпляче,

літо в розповні яриться,
тигром рика, огнем паше.
Бринять нерви металеві
над дахами-черенями,
із долини тонкорунно
блеє вітер кучерявий.
Земля спрагла виставляє
репані болючі рани
і здрига, як припече
білий жар її голками.

*

Дивне марилось Тамарі —
птахи в горлі щебетали
під промісячені цитри
й прохолодливі тимпани.
Нагота її струнка,
віта пальмова одрадна,
просить снігу на живіт,
а на спину хоч би граду.
На терасі голим гола
спів, мов сон, снує Тамара,
в ногах її п'ять голубок,
мов п'ять видихів туману.
Амнон, хижий і тугий,
все глядів на неї з башти,
чресла пінилися спорзно,
борода дихтіла сласно.
Нагота її сліпуча
простяглася на терасі,
уста бринять непритомно,
мов стріла в них уп'ялася.
Амнон дивиться на місяць,
що так низько й кругло плава,

Тамарині пружні перса
вимальовує уява.

*

Амнон десь аж о четвертій
ліг у себе на кроваті,
по покою в неспокою
очі шастали крилаті.
Щільне світло десь там села
піском бурим закидає
чи винурює на хвильку
корали троянд і далій.
У криниці вода мліє,
у глеках росте мовчанка.
На стовбурі моховитім
співа кобра-наочарка.
Амон стогне у ліжниці
між холодних простирадел,
дрижаками, як плющем,
тіло тіпає гаряче.
До притихлого покою
тихо увійшла Тамара,
мов Дунай розлився смутно,
скаламучений громами.
"Зітри, сестро, мені очі
ти світанням ненастанним,
фібри серця мого тчуть
плетиво до твого стану".
"Годі, брате, не цілуй,
бо мені аж плечі в'януть,
наче оси й вітерці
в них гудуть двома роями".
"О Тамаро, твої груди —
то дві рибки, дві принади,

в твоїх пучках чути шепіт
нерозпуклої троянди".

*

Уже коні в царських стайнях
на сто горел заіржали.
Сонце відрами линуло
на винні лози тужаві.
Він пірвав її за коси
і хітон їй роздирає,
і по білій чистій мапі
течуть літеплі корали.

*

Що за гамір, що за галас
над високі знявсь палати!
Зарясніли скрізь кинджали
і розхристані халати.
Риплять сходи тонко й тоскно,
раби снують, наче мари.
Ходять толоки і м'язи,
тільки хмари в небі стали.
Круг Тамари лементують
дівчата її циганки
та збирають, ридаючи,
вінка мученого капки.
Червоніють білі плати
у зачинених кімнатах.
Гомін лагідного ранку
мінить риби й виноградця.

*

Гвалтівник несамовитий,
Амнон верхи утікає,
З мурів мурини понурі
стріли нагінцем пускають.
А коли вже од копит
всі чотири луни згасли,
узяв ножиці Давид
і обрізав струни з арфи.

ТАМАРИТЯНСЬКИЙ ДИВАН

ГАЗЕЛИ

ГАЗЕЛА ПРО НЕГАДАНУ ЛЮБОВ

Ніхто не розумів, як духмяніють
магнолії п'янкі — твої коліна.
Ніхто не знав, як мучиш ти зубами
кохання, незахищене колібрі.

Заснула перських коників тьма-тьменна
на твоїм чолі в місячному світлі,
а я чотири ночі обіймав
твій стан, що заломив завали сніжні.

Твій погляд алебастрово-жасминний
був мов блідава сіменистa вітка,
а я перласті літери низав
собі з грудей, щоб винизать — навіки,

навіки-віки — сад моїх агоній,
твоє зникоме, перебіжне тіло,
кров твоїх вен у мене на устах,
твої уста — на смерть мою — стьмянілі.

ГАЗЕЛА ПРО НЕВІДЧЕПНУ МАНУ

Хай ріки навіки лишаться без русел,
хай вітер назавжди замліє без руху,

хай ніч без очей сліпує довіку,
а серце моє без золотоцвіту,

нехай розмовляють воли з лопухами,
нехай хробак од пітьми подихає,

нехай блищать скелетові зуби,
нехай кульбаба шовки забузує;

не страшно, як ніч, шаліючи з болю,
з полуднем білим сплететься в двобою,

нічого, як захід — мов яр-мідянка,
як чевріє час у розчухраних арках,-

та не світись мені чистими чреслами,
кактусом голим на тлі очеретянім,

лиши мені тугу планет безнастанну,
лише не показуй погожого стану.

ГАЗЕЛА ПРО ОДЧАЙДУШНУ ЛЮБОВ

Ніч бариться знов,
щоб ти не йшла до мене,
до тебе я не йшов.

Але я піду,
хоч і з сонцем-скорпіоном на моїм виску.

Але ти прийдеш,
хоч язик тобі обпалить соляним дощем.

День бариться знов,
щоб ти не йшла до мене,
до тебе я не йшов.

Але я піду,
кину жабам на поталу квітку-самоту.

Але ти прийдеш,
через темні лабіринти яскою майнеш.

Знов бариться ніч, знов бариться день,
щоб за мною ти померла,
за тобою я помер.

ГАЗЕЛА ПРО ПОТАЙНУ ЛЮБОВ

Лиш для того, щоб почути
дзвони, дзвони на всеношну,
я ісплів для тебе з вербени віночок.

А Гранада — як той місяць
між рясних кущів винових.

Лиш для того, щоб почути
дзвони, дзвони на всеношну,
знівечив я чисто зелений садочок.

А Гранада — як та сарна
поміж флюгерів співочих.

Лиш для того, щоб почути
дзвони, дзвони на всеношну,
я горів у твоїм тілі,
хоч не знав, чиє воно.

ГАЗЕЛА ПРО МЕРТВУ ДИТИНУ

Щовечора в Гранаді,
щовечора вмирає десь дитина.
Щовечора вода із друзями сідає
на бесіду поважну — справляє умерлини.

У мертвих крила з щирого моху.
Вітри ясні і хмарні, невтомні і невстрійливі,
літають фазанами з дзвініці на дзвіницю,
а день — неначе хлопчик порубаний, постріляний.

Вже не було у небі ані мачини жайвора,
як я тебе побачив у темнім гроті виннім,
і не було над містом ані цятини хмари,
як ти тонула в річковому вирі.

Уже водяний велетень волого впав на гори,
долина псами марила, зіллями шелестіла...
Архангелом холодним в бузковій тіні рук моїх
розпласталось на березі твоє безживне тіло.

ГАЗЕЛА ПРО ГІРКИЙ КОРІНЬ

Є на світі гіркий корінь
і є світ тисячостворий.

І найменша рука в світі
не злама води затворів.

Куди ж ідеш? Є ще небо,
небо тисячовіконне
— бойовище бджіл омлілих —
і є в світі гіркий корінь.

Корінь-горинь.

Болить мені голова —
чути в п'яті і в підборі,
чує біль той своїм пнем
ніч, підсічена під корінь.

Ой кохання, лютий кате,
одкуси гіркий свій корінь!

ГАЗЕЛА ПРО СПОМИН ЛЮБОВІ

Ти лиши по собі спомин
в моїм серці, жалю повнім,

цвіт вишневий, гілку в бростi
на січневому морозі.

Хай од мертвих, од безмовних
одділюся муром змори.

Я продам лілею болю,
куплю душу десь вербову.

В саду нічнім охололім
мої очі, пси голодні,

нагасаються уволю
за отруйною айвою.

Схожий часом вітру порух
на тюльпана сонний полох,

на тюльпан, од страху кволий,
схожий досвіток зимовий.

Я од мертвих, од безмовних
одділився муром змори.

Оповив туман льодовий
твого тіла сизі доли.

Де стрівались ми з тобою,
поросло все бугилою.

Хай лишається хоч спомин
в моїм серці, жалю повнім.

ГАЗЕЛА ПРО ТЕМНУ СМЕРТЬ

Хотів би я заснути, як засинають яблука,
і спати десь далеко від цвинтарного гамору.
Хотів би я заснути, як та мала дитина,
що в чистім морі мріє собі розкраять серце.

Ви тільки не кажіть мені, що мертві не кривавляться,
бо рот гниє, а все водиці просить.

Навіщо мені знати, як їх мордують трави
і місяць із гадючим ротом,
що порається перед світом.

Хотів би я заснуть на час,
на час, на хвильку, на століття,
хай знають тільки всі, що я не вмер,
що є в моїх устах ще стійло золоте,
що я — маленький приятель провесняного леготу
і велетенська тінь од власних сліз.

Покрий мене над ранок покривалом,
хай пригорщами сипле на тіло мурашву;
змочи мені взуття твердючою водою,
хай клешні скорпіонячі по ній дрібочуть поковзом.

Бо хочу я заснути, як засинають яблука,
навчитися плачу, що від землі очистить,
бо хочу бути разом з дитиною сумною,
що в чистім морі мріє собі розкраять серце.

ГАЗЕЛА ПРО ЧУДОВНУ ЛЮБОВ

На крем'янистім
пустельнім полі
ти — росяний жасмин, ти — ряст любові.

Під невблаганним
палючим небом
сніжком мене свіжила березневим.

Небо і поле
в'язали мені руки у закови.

Поле і небо
терзали мої рани невтоленно.

ГАЗЕЛА ПРО ВТЕЧУ

Не раз губився я у чистім морі —
в ушах бриніли щойно зрізані квітки,
на язиці любов горіла й мука.
Губився я не раз у чистім морі,
як іноді гублюсь в дитячім серці.

Нема такого, щоб поцілувався
і усміху не чув людей безликих
або щоб доторкнувсь новорожденця
й забув недвижні черепи конячі.

Шукають-бо троянди на чолі
все кістяних суворих краєвидів,
а людські руки майже інстинктивно
наслідують коріння під землею.

Як іноді гублюсь в дитячім серці,
губився я не раз у чистім морі.
Гордуючи водою, пориваюсь
до світла, щоб на смерть мене спалило.

ГАЗЕЛА ПРО ЛЮБОВ У СТО РОКІВ

Прямують по алеї
чотири кавалери.

Ах, ах, ах, ах.

Постукають у двері
лиш троє кавалерів.

Ах, ах, ах.

Сховались за шпалери
іще два кавалери.

Ах, ах.

Чого ж ти носа вернеш,
останній кавалере?

Ах!

Нема нікого, леле,
у миртовій алеї...

ГАЗЕЛА ПРО ВРАНІШНІЙ РИНОК

Стоятиму на розі,
як ітимеш на базар,
ім'я твое почую
та й замлію у сльозах.

Який місяць, руту ллючи,
змив з лиця тобі рум'яна?
Хто те сім'я полум'яне
на снігу збере колючім?
Який кактус жалом злючим
в твій стромляється кришталь?

Стоятиму на розі,
як ітимеш на базар,
очей твоїх нап'юся
та й замлію у сльозах.

Як кричиш ти голосисто!
То мені, напевно, кара...
Як така гвоздика яра
в це попала муравлисько?
Як до тебе наче близько
і далеко — як до хмар!

Стоятиму на розі,
як ітимеш на базар,
бедра твого торкнуся
та й замлію у сльозах.

КАСИДИ

КАСИДА ПРО РАНЕНОГО ВОДОЮ

Я вилажу усі гранадські мури,
я опущуся в будь-який колодязь,
аби побачить серце, що його
води похмуре шило прокололо.

Стогнав поранений хлопчина
в віночку з інею-морозу.
Ставки, водойми і фонтани
мечі в повітря підняли погрозно.

О лють любові, о разюче лезо,
о біла смерть під ночі тихий гомін!
Наринули буйні пустелі світла,

піски світанку залили, як повінь.
Хлопчина був одним один,
все місто спало, спало в його горлі.
Хіба лише примарний водограй
голодну ряску од грудей одгорне.

Мов два дощі зелені обнялися —
хлопчина віч-на-віч із своїм сконом.
Хлопчина простягнувся на землі,
а скін схилився над ним казково.

Я опущуся в будь-який колодязь,
я смерть прийму — яку завгодно дозу!
я в серце моху наберусь, аби
тебе побачить, ранений водою.

КАСИДА ПРО ПЛАЧ

Я закрив балкон,
щоб плачу не чути,
та з-за сірих і похмурих мурів
все одно нічого, крім плачу, не чути.

Дуже мало янголів співучих,
дуже мало і собак гавкучих,
тисяча скрипок мені увійде в руку.

Але плач — то величезний пес,
плач — то величезний янгол,
плач — то величезна скрипка,
сльози душать вітер,
і нічого, крім плачу, не чути.

КАСИДА ПРО ВІТИ

По гаях-садах у Тамариті
бігали собаки олив'яні,
усе ждали, щоб упали віти,
щоб самі собою поламались.

Там стоїть десь яблуня крислата,
на ній зріє яблуко ридання.
Соловей зацитькує зітхання,
а фазан жене їх порохами.

Але віти зроду нежурливі,
схожі віти на нас, люди, з вами,-
про негоду і гадки не мають,
засинають, як стій, деревами.

Вбрівши в воду по самі коліна,
дві долини осені чекають.
Суне морок потоптом слоновим,
віти клонить, стовбури штовхає.

По гаях-садах у Тамариті
ходять діти, вкутані в тумани,
усе ждуть, щоб віти мої впали,
щоб самі собою поламались.

КАСИДА ПРО РОЗПЛАТАНУ ЖІНКУ

Туга й нага — нагадуєш ти землю,
гладеньку землю, точену, безкінну
й безочеретну землю, чисту форму,
майбутньому закриту — срібний обрій.

Туга й нага — я розумію тугу
дощу, який струнκого стану прагне,

і лихоманку моря, що не може
побачить світла щік своїх гігантських.

Солона кров задзвонить по альковах
і прийде з полум'яними мечами,
та ти не знаєш, у якому схові
жабине серце скрито і фіалку.

Живіт твій — то куйовдище коріння,
твої уста — безконтурне світання.
Під літеплими квітами постелі
лелечуть мертві, ждуть своєї черги.

КАСИДА ПРО СОН ПІД ЗОРЯМИ

Жасмину цвіт і свіжо вбитий бик.
Поміст без краю. Мапа. Зала. Арфа. Рання.
Дівча прикинулось жасминовим биком,
а бик — то присмерк, що реве багряно.

Щоб небо та було дитям маленьким,
жасмин би мав півночі у полоні,
а бик — арену синю, без тореро,
і серце на спочинку при колоні.

Коли ж бо небо — слон здоровий,
а той жасмин — вода без крові,
а те дівча — то вітка ночі росяна
на темному безмежному помості.

Поміж жасмином і биком
чи кістяні гаки, чи люди сонні.
Всередині в жасмині слон і хмари,
всередині в бику — скелет дівочий.

КАСИДА ПРО НЕМОЖЛИВУ РУКУ

Нічого не хочу, тільки одну руку,
дайте мені руку — ранену, як можна.
Нічого не хочу, тільки одну руку:
я ладен не спати тисячу ночей.

То була б лілея крейдяно-бліда,
то була б голубка в кубельці, в моїм серці,
то була б доглядачка, що в хвилю мого скону
не пустила б місяця й на поріг вікна.

Нічого не хочу, тільки тую руку,
хай елеєм скропить і в саван угорне.
Нічого не хочу, тільки тую руку,
нехай потримає крило моїй смерті.

Все інше — минає.
Сяєво без імені, одвічне світило.
Все інше — не те; то вітер мете
пожовклого листя сполохані зграї.

КАСИДА ПРО ТРОЯНДУ

Троянда
не шукала світання:
на вітці майже вічна,
шукала щось незнане.

Троянда
не шукала ні темряви, ні тями:
межа між плоттю й мрією,
шукала щось незнане.

Троянда
не шукала троянди.
Стриміла мовчки в небо,
шукала щось незнане.

КАСИДА ПРО ЗЛОТОТІЛУ ДІВЧИНУ

Дівчина злототіла
у хвилі хлюпотілась,
і хвиля золотіла.

А віти й баговиння
її тінили тінню,
а соловей гульливий
співав дівчині білій.

Упала ніч сріблиста,
імла недобра млиться,
на гори по безліссю
буланий вітер звівся.

Дівчина зволожіла
у хвилі стала біла,
а хвиля зчервоніла.

Зірниця зазоріла
на тисячу корівок,
жалобним маєм крита,
плющами перевита.

Дівчина осмутніла
в огні плила-леліла,
а соловей жалівся,
що обгоріли крила.

Дівчина злототіла
була мов чапля біла,
що хвиля золотила.

КАСИДА ПРО ДВОХ СИЗОКРИЛИХ ГОРЛИЦЬ

Дві горлиці сизопері
між лавровим крились листям.
Одна була сонце,
друга місяць.
"Сусідоньки,— я спитав їх,-
де моїй могилі місце?"
"В мене в хвості",— каже сонце.
"В мене в горлі",— каже місяць.
Уперезаний землею,
я в світи далекі ніссся.
Бачу: дві орлиці сніжні,
третя дівчина голіська.
Одна була ніби друга,
а дівчина зовсім інша.
"Орличеньки,— я спитав їх,-
де моїй могилі місце?"
"В мене в хвості",— каже сонце.
"В мене в горлі",— каже місяць.
Дві горлиці голим голі
між лавровим крились листям.
Одна була ніби друга,
і обидві зовсім різні.